

Møte for lukkede dører, Stortinget 24. juni 1938

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 24. juni 1938 kl. 10.00

President: Magnus Nilssen.

Dagsorden:

Fortsatt behandling av de på gårsdagens kart opførte saker.

Presidenten: Presidenten foreslår at møtet holdes for lukkede dører, at Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer samt representanter for pressen, i likhet med tidligere, og videre at utenriksråden, ekspedisjonschef Smith, byråsjef Tostrup og sekretær Irgens får adgang til møtet.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Sak nr. 4.

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen angående utenriksministerens utenriks- og handelspolitiske redegjørelser i Stortinget for lukkede dører av henholdsvis 27 januar og 24 mars 1938 (innst. S. H.).

Anderssen-Rysst (komiteens ordfører): Selv om man under den arbeidssituasjon som vi nu har i Stortinget må rasjonere sterkt med den tid man kan anvende på de enkelte saker, finner jeg allikevel å måtte omtale spesielt et enkelt punkt i utenriksministerens redegjørelse av 27 januar i år, idet det til dette punkt knytter sig særlige og aktuelle interesser, som efter stillingen, slik som den er nu, også føler sig sterkt skadelidende. Jeg sikter herved til forholdet til Franco-Spania, spørsmålet om å få en forbindelse med Franco-Spania, slik at våre handelspolitiske interesser, vårt handelssamkvem med den del av Spania, kan bli tilfredsstillende varetatt, hvad der ikke nu er tilfellet. Dette spørsmål har lenge vært omtalt i utenrikskomiteen og gjentagende ganger også i Stortinget. Spørsmålet blev omhandlet i utenriksministerens redegjørelse av 27 januar i år. Han uttaler der bl.a.:

"Då spørsmålet vart dryft i utanrikskomiteen no i dei siste dagane i november, sa eg til slutt i ordsiftet at eg hadde i tankane ein framgangsmåte med former som ikkje gav burt noko av dei politiske prinsippa våre, men som likevel kunde gjeva handelen og skipsfarta vår det vernet som dei hadde naturleg krav på. Eg sa ikkje den gongen kva det var eg hadde i tankane. Men i dei neste dagane forma eg det nærare ut, fyrst for departementet mitt, so for Regjeringa, og på baa stadene fekk eg samtykke for at dette vilde vera ei god løysing. Det som det gjekk ut på,

var i grunnen so einfelt som Columbus' egg. Eg meinte at vi fekk gjeva ein av dei honorære konsulane våre innanfor Franco-Spania i ombod å verja handelen og skipsfarta vår, og for dette formålet måtte då han få fullmakt frå den norske regjeringa til å tinga med myndigheitene i Franco-Spania om kompensasjons- forretningar og om innførselsfrakter for norske båtar. Desse konsulane var då i fyrevegen der på staden, og ombodet deira var just slikt eit verjemål; skilnaden var berre at dei no skulde få koma i regelrett samkvem med dei styringsmaktene som rådde der dei satt. Eg strekar under at her er det ikkje spørsmål om noko slag diplomatisk samkvem eller noka folkerettleg godkjenning som kunde fylgja med det. Den spanske regjeringa i Barcelona blir framleis den einaste som vi soleis godkjenner, liksom det er den som framleis representerer Spania i Folke-Sambandet. Det som det gjeld om, er ikkje anna eller meir enn vern for den handelen vi likevel har med Franco-Spania."

Og vidare heter det:

"Regjeringa gjorde vedtak om å freista få denne skipnaden i stand i fyrstninga av desember. Sidan har eg halde på å fyrebu skipnaden; bl.a. har eg no nyst havt heime til samråd her den konsulen eg hadde tenkt å nytta til ombodsmann for regjeringa, konsul Jentoft i Bilbao. Dessutan har eg dryft spørsmålet med eit par andre regjeringar, serleg den belgiske (som spurde seg fyre hos meg) og den svenske. Sverige held no på å fyrebu same framgangsmåten, dei har han dessutan uppe i Danmark og i Belgia, og det er tanken at serleg Noreg og Sverige skal gå fram nokolunde jamsides i denne saka. Endå har vi ikkje kome so langt so vi har gjort noko tiltak til å koma i samkvem med styresmaktene i Franco-Spania, det er ymse ting som endå treng til dryfting og fyrebuing. Men eg har då vilja la Stortinget få kunnskap om korleis planane ligg."

Dette var altså utenriksministerens redegjørelse den 27 januar i år. Så holdt den ærede utenriksminister et foredrag i Stortinget den 24 mars i år, hvor han omtalte forskjellige handelspolitiske spørsmål. I denne redegjørelse var han ikke direkte inne på det forhold jeg her omtaler vedkommende Franco-Spania, men han sa generelt at han vilde henvise til sin redegjørelse av 27 januar, og han sluttet med at

"Det er greitt at Utanriksdepartementet held auga med vilkåra i Spania so nøgje som det kann, og at det vil verja handelen vår der so langt som det har høve til."

Imidlertid blev det fra forsamlingen reist spørsmål om hvordan forholdet i denne henseende senere har utviklet sig, og den ærede utenriksminister sa da som konklusjon på sine

uttalelser, at han nærmere vilde konferere om dette spørsmål med de nordiske utenriksministere, som skulde møtes her i Oslo noen dager etterpå. Siden blev jo saken tatt op i Stortinget i et hemmelig møte gjennom en interpellasjon av representanten Cato Sverdrup, som fremsatte følgende forslag, som blev oversendt Regjeringen:

"Det henstilles til Regjeringen snarest å bringe handelssamkvemmet med Spania - også med den del som populært kalles Franco-Spania - i mere tilfredsstillende ordning."

Dette var den 12. mai i år. Og tiden er gått uten at Stortinget vet noget mer om saken forsåvidt. Det begynner imidlertid nu å gjøre sig meget alvorlige bekymringer gjeldende innenfor det på det spanske marked arbeidende næringsliv med hensyn til dette spørsmål. Som et uttrykk for det tillater jeg mig å citere en resolusjon som De norske klippfiskeksportørers landsforening har fattet den 30. mai i år. Den er oversendt Handelsdepartementet og lyder slik:

"Under henvisning til vår Forenings tidligere henvendelser om utsendelse av norsk handelsutsending til Franco-Spania skal vår generalforsamling tillate sig å fremholde:

Man er bekjent med at norske klippfiskinteresser er skadet ved at Norge ingen kontakt har med Franco-myndighetene og at Norge derfor ikke kan gi våre handelsinteresser den beskyttelse de har krav på i Franco-Spania.

Av hensyn til fremtidig forbindelse med dette marked er det av største betydning at man snarest går til dette skridt (utsendelse av handelsutsending) som ennå formentlig er tilfredsstillende for Franco-Spania.

De norske klippfiskeksportører har betydelige beløp utestående i Franco-Spania hvis likvidasjon ansees avhengig av at Norge i likhet med de fleste andre land etablerer en officiel forbindelse. Vi henviser i denne forbindelse til vår største konkurrent på det spanske marked - Islands beslutning om å opnevne handelsutsending. - En undlatelse av opnevning av handelsutsending kan også på dette område påføre våre medlemmer ypperligere tap."

Jeg tillot mig å fremholde i det møte hvor Stortinget sist beskjeftiget sig med denne sak, nemlig i møtet den 24 mars, at det var vel og bra nok at den ærede utenriksminister vilde oprettholde kontakten med Sverige i et spørsmål av denne art, men jeg henledet oppmerksomheten på at man også måtte være oppmerksom på hvordan Danmark forholder sig. Vi har visse erfaringer for, at når det gjelder, så ordner Danmark og Island

sig på den måte at Island iallfall kommer i kontakt med de markeder som har betydning for Island, og hvor også vi har betydelige interesser å vareta. Vi så den samme situasjon, tror jeg, under spørsmålet om sanksjonspolitikken like overfor Italia, og nu ser vi at mens vi nøler med å få en forbindelse i orden, som ikke skulde bety noget politisk, ikke bety nogen anerkjennelse av Franco, så har Island, efter hvad det oplyses i denne resolusjon, allerede ordnet sig. Jeg skal for øieblikket ikke uttale mer om dette, idet jeg tillater mig å spørre den ærede utenriksminister om hvordan stillingen i øieblikket er, og om han akter å foreta noget i overensstemmelse med det som han for et halvt år siden har uttalt.

Presidenten: Det er inntegnet nogen talere foran utenriksministeren, men presidenten vilde efter de uttalelser som er falt, anse det heldigst at utenriksministeren fikk ordet først, og går ut fra at presidenten kan gå frem på den måte.

Statsråd Koht: Soleis som hr. Anderssen-Rysst har opplyst, er det i dag fjerde gongen at dette spursmålet um samkvem med Franco-Spania blir fyrehavt og dryft i Stortinget i år, og det er for so vidt ikkje det minste rart at det kjem fram gong på gong, for det er eit spursmål som har stor interesse, som rører ved mange viktige vilkår i vårt eige land, både politiske og økonomiske, og det er likeso klårt at i Regjeringa har dette spursmålet vore dryft endå mykje meir enn i Stortinget. Eg har ein gong fyrr sagt at det er nær sagt kvar einaste dag vi i Regjeringa har havt spursmålet fyre oss, og det er just serskilt i desse siste tidene at det har mått vera uppe til dryfting dagstøtt. Regjeringa, og då serskilt Utanriksdepartementet, må etter plikt fylgja med i dei vilkåra det her gjeld, og akta på um vi kann finna ei høveleg stund til å gjera det som trengst.

Eg vil fyrst få gjeva Stortinget ei opplysning som kanskje ikkje alle stortingsmennene kjenner til, og som er gledeleg når det gjeld handelen vår med Franco-Spania, den opplysninga at det for tri dagar sidan vart underskrive i Bilbao ei ny kompensasjonsforretning. Det er ikkje ei forretning av dei aller største, det er ei forretning på 70 000 pund sterling. Frå norsk side gjeld det å levera cellulose for 60 000 pund og sink for 10 000 pund. Det vi so får frå Spania i staden, er sinkmalm for 50 000 pund sterling og olivenolje til hermetikkindustrien vår for 20 000 pund. Dessutan vil eg nemna at vi har på trappene just no ei mindre kompensasjonsforretning. Ho vert vel ikkje på meir enn 15 000 à 20 000 pund sterling. På norsk side kjøper vi sherry - det er Vinmonopolet som kjøper - og for det skulde vi få selt kleppfisk i Spania. Det er då ikkje noko svært stor mengd kleppfisk det her kan bli tale um, so det har ikkje so svært mykje å segja for heile utførsla vår til Spania, men desse ting viser då at vi kann endå få forretningar i stand med Franco-Spania òg. Men det er no meir og meir brennande korleis det skal gå med fiskutførsla vår til sumaren av den produksjonen vi har i år. Alle veit at fiskeproduksjonen vår i år er større enn han var i fjor, so det blir naturleg fleire vanskar med å få

avsett det som vi har produsert. Regjeringa har då ei naturleg plikt til å verja denne fiskutførsla, og vil sjå til, so fort som ho kann, å gripa inn og gjera det som er mogleg for utførsla likeso vel til Franco-Spania som til andre land.

Hr. Anderssen-Rysst har nemnt at Island har vore ute i fyrevegen og fått ein officiell utsending hos Franco. Det er ikkje heilt rett. Den danske regjeringa, som i dette spørsmålet har samarbeidt heilt lojalt med den norske, sende melding for ei tid sidan um at den islandske regjeringa hadde bede um å få innreisevisum for den islandske handelsattacheen i Berlin til Franco-Spania, so han der kunde få taka seg av kleppfiskhandelen. Han fekk innreisevisum, men med det serskilde uttrykkelege tillegget at han ikkje vart teken imot som officiell representant, so Island fekk han ikkje godkjend på den måten. Danmark og Sverike har til no ingen ting gjort med å få ein officiell representant, og det er berre få dagar sidan den danske utanriksministeren beint fram sa til meg at han tykte ikkje det var just no ei serskilt lagleg tid. Eg har fyrr gjeve Stortinget opplysning um dei ulike grunnane som det har vore ut gjennom dette året til at vi har venta med å gjera dei tiltaka som skulde letta handelen vår på Franco-Spania. Desse motgrunnane er ikkje i denne stunda so sterke som dei var fyrr, og, som sagt, Regjeringa vil sjå til so fort som det i det heile kann vera råd og naturleg, å greia med det verjemålet som fiskutførsla vår må ha.

Førre: Jeg vil gjerne spørre utenriksministeren når man kan vente å få meddelelse fra Regjeringen til Stortinget om Regjeringens godkjennelse av Italias erobring av Etiopia. Stortinget har jo ikke fått noe materiale angående denne sak, og jeg skal derfor ikke på det nuværende tidspunkt uttale mig om selve spørsmålet. Men jeg må få lov til å beklage at Regjeringen har tatt et så viktig skritt uten på forhånd å forelegge saken for Stortinget. Når Stortinget var samlet, vilde det være naturlig at Regjeringen forsøkte å holde sig underrettet om Stortingets stilling til et så viktig spørsmål. Man har altså, efter hvad det er meddelt, anerkjent den italienske konge som keiser av Etiopia, til tross for at Etiopia fremdeles er medlem av Folkeforbundet, iallfall formelt, og uten at land som England og Frankrike, såvidt jeg har forstått, har foretatt noe lignende skritt. Jeg forstår naturligvis de rent handelspolitiske grunner som kan være forklaringen på Regjeringens optreden, men jeg vilde ansett det for riktig at de forhold og den stilling Regjeringen mente vi kom i om vi undlot å anerkjenne dette rov, var blitt forelagt Stortinget med det nødvendige materiale. Spørsmålet om Etiopia er jo ennu ikke formelt avgjort av Folkeforbunds- forsamlingen, og jeg vil gjerne spørre om det er Regjeringens mening uten videre å være med å hoppe efter det som stormaktene dikterer i dette spørsmål og endelig anerkjenne erobringen. Vi er jo som liten nasjon i en meget kjedelig stilling i et spørsmål av denne art, og jeg er ikke i tvil om at hadde det ikke nettop vært arbeiderpartiet som hadde hatt Regjeringen i øieblikket, vilde vi fått et ramaskrik over hele landet imot at Regjeringen uten videre går hen og anerkjenner et rov som det det her er tale om.

Joh. Ludw. Mowinckel: Det var gledelig å høre fra utenriksministerens side at det kan gjøres litt forretning med Franco-Spania. Stort var det jo ikke, og sikkert er det at vårt næringsliv, både våre store eksportinteresser og skibsfarten, lider under de nuværende forhold. Jeg tror, når man ser på utviklingen, slik som den har funnet sted i de siste år, så vil man måtte si at det har vært en skjebnesvanger feil av Regjeringen at den ikke for lang tid siden har ordnet sig handelspolitisk med Franco. Allerede for over et år siden var disse spørsmål oppe i den utvidede utenrikskomite, og utenriksministeren selv understreket da meget sterkt at en slik handelspolitisk ordning med Franco vilde kunne etableres, uten at man på nogensomhelst måte anerkjente Franco de jure, det vilde bare være en praktisk foranstaltning. Utenriksministeren søkte da å få istand denne ordning med konsulene vi har, men fullt tilfredsstillende har den aldri vært, og selvfølgelig, i Francos øine betød den ikke det samme som om vi hadde fått en handelspolitisk utsending. Det er jo mange andre land, som heller ikke har anerkjent Franco, men har ordnet sig på den måte, og jeg har et pinlig inntrykk av at den chance som vi hadde hatt ved en sådan ordning, nu på det nærmeste er forbi. Det er ikke så lenge siden det blev oplyst at mens for andre land muligheten for å få en handelspolitisk ordning nu var lukket, stod den ennu, merkelig nok, åpen for Norge. Det er vel nu en 2 à 3 måneder siden dette blev oplyst. Da jeg efterlyste spørsmålet i den utvidede utenrikskomite, for en måned siden tenker jeg, sa utenriksministeren at han trodde at denne utvei ennu var åpen. Mon den er det idag?

Imidlertid merker vi i høi grad det handelspolitiske trykk fra Franco-Spania. I den siste tid er Franco begynt med å bringe våre skib op. Nu kan man jo si at det å få et skib opbragt, er forholdsvis lite sammenlignet med hvad Stor-Britannia oplever og må finne sig i, at skib skytes ned. Men de britiske skib skytes ned i hvad man vil kalle fiendtlige havner, mens våre skib opbringes, selv om de er i nøitral fart, de bringes inn til Ceuta, og det er ikke mulig å få forbindelse med dem eller å få ordentlig forklaring og tilfredsstillende beskjed og få skibene frigitt. Det er blitt oversendt mig, formodentlig fordi jeg er skibsreder, en henvendelse som Nordisk Skibsrederforening, altså de nordiske rederees rettsinstitutt - det har ingenting med Norges Rederforbund å gjøre - har sendt utenriksministeren, hvor man henleder Utenriksdepartementets opmerksomhet på at norske skib i lovlig fart er blitt innbragt til Ceuta av general Francos opsynsskib og tilbakeholdes, uten at det er mulig å komme i forbindelse med kapteinen eller mannskapet, eller å få oplyst grunnen til opbringelsen og hvad man har til hensikt å foreta med skib og mannskap. Nordisk Skibsrederforenings generalforsamling anmoder derfor innstendig Utenriksdepartementet om at det søkes etablert en sådan forbindelse med Burgos-regjeringen, at disse og lignende saker kan få en rasjonell behandling og bli opklaret og ordnet uten tapbringende forsinkelser. Jeg er ganske sikker på at man her i virkeligheten har forsømt en gunstig leilighet til på rett måte å vareta våre store handelspolitiske interesser i Spania, og

jeg er bange for at det vil gå her som det gikk likeoverfor anerkjennelsen av Etiopia, at en god dag finner vi oss i en tvangssituasjon og må anerkjenne Franco de jure, kanskje før det ellers hadde vært nødvendig.

Vi så hvorledes det gikk i Etiopia-spørsmålet. Det var visselig ikke med glede at Regjeringen gikk til det skritt å anerkjenne Italias erobring av Etiopia, til og med før England og Frankrike hadde gjort det, men våre handelspolitiske interesser var vel av den art at Regjeringen følte sig i en tvangssituasjon. Det man kan kritisere sterkest ved den anerkjennelse, var den overmåte klossede måte hvorpå det foregikk, at man først sender ut en meddelelse gjennom pressen om at man vil anerkjenne Italias erobring av Etiopia når den daværende sendemann dør eller trekker sig tilbake - en meget forbløffende opplysning om at man lar politiske forhold avgjøres av en sendemanns forbliven eller ikke forbliven i en post - og dernæst, 8 dager senere, sender meddelelse om at nu anerkjenner man, til tross for at vedkommende sendemann fremdeles er i live og fremdeles er i posten. Jeg er bange for at vi skal komme op i noget lignende med Franco-regjeringen. Vi ser hvor utviklingen går. Et land som Tsjekkoslovakiet f.eks., som vel neppe har så store handelspolitiske interesser i Spania som Norge, har anerkjent Franco de jure, og med vår stilling til Spania, med vår opfatning av hele situasjonen i Spania, vilde det jo være litt tragisk om vi blev nødt til å anerkjenne Franco de jure før det var absolutt nødvendig. Dette var Spania.

Jeg har et par andre spørsmål å gjøre. Det første er angående forholdet til Tyskland. Også der synes jeg at man får optre uten å la sympatier og antipatier spille inn. Også der er våre handelspolitiske interesser så store at vi må se bort fra våre følelser. Jeg har nevnt disse spørsmål før. Idag så jeg i en avis at på det store nordiske møte i Lübeck møter både den svenske gesandt Richert, den danske gesandt Zahle og den finske gesandt Wuorimaa, men ikke den norske. Jeg har ingen sympati for disse nordiske Lübeckermøter, jeg har vært med på å gjøre hvad jeg kunde, for at vi kanskje kunde få en motvekt her i Norden i virkelige nordiske møter. Men det er en ting, og en annen ting er om vi skal demonstrere på den måte, og som en demonstrasjon opfattes vår optreden i Tyskland. Jeg kjenner meget godt til de grunner vi har til å klage over tysk smålighet, la mig si: tysk barnaktighet, men, som jeg har sagt det før, om de er barnaktige, tror jeg ikke at vi står oss på å følge eksemplet. Jeg kunde tenke mig at tiden var inne - og jeg forstod virkelig i den utvidede utenrikskomites møte forleden dag utenriksministeren slik at han også mente at tiden var inne - til at vi kunde se å få vekk den strid om formalia, det barnaktige forhold, vi er kommet i til Tyskland, og jeg vilde gjerne vite om der er gjort skritt i den retning, og om vi er kommet noget lenger.

Endelig er det et spørsmål til, og det er: hvorledes er forholdet med hensyn til sjøgrensen. Det er nu vel 3 år siden at Norge fattet sin resolusjon om sjøgrensen, men vi har ennå ikke hørt noget om at vi har fått en ordning, først og fremst med Storbritannia, som gjør at denne grense kan ansees for respektert av andre land. Det siste vi hørte - det er nu

omtrent 1 år siden - var at Norge sendte en efter min mening ikke meget klok note til Storbritannia med visse forslag og visse krav, men jeg har ikke hørt noget om svaret på den note. Jeg har nærmest inntrykk av at Storbritannia lar det vi skriver, gå i papirkurven, legger det til side og lar det skure, og at vi for vår part også er tilfreds med at det skurer. Det kan vi naturligvis på en måte være, fordi at den grense hvorom der stod så meget strid, og som bragte oss så mange ubehageligheter, ikke lenger spiller den rolle som før. Der foregår nemlig ikke så stort fiske der av fremmede trålere som det gjorde før. Det fremmede trålerfiske er flyttet lenger sørpå og foregår der utenfor enhver territorialgrense, men er derfor ikke til mindre skade og ulempe for oss. Det har forsåvidt vært heldig at der på den omstridte grense ikke har vært nogen nevneverdig friksjon i de senere år, og den smule friksjon som har vært, er, såvidt jeg har forstått det, blitt ganske gunstig løst og behandlet ved den forsonings- eller meglingskommisjon som er etablert i Tromsø. - Dette var de utenrikspolitiske spørsmål som jeg ved denne leilighet syntes det var interessant å få litt nærmere opplysninger om.

Hundseid: Jeg kan, når det gjelder Franco-Spania, i det vesentlige slutte mig til det som er sagt av hr. Anderssen-Rysst og av hr. Mowinckel. Den ærede utenriksminister sa at Regjeringen vil gjøre det den kan, for å få handelsforbindelsen i stand med Franco-Spania og med andre land. Dette kan være vel og bra. Men jeg tror nok at hvis det skal bli noget skikkelig resultat av disse bestrebelsler, må Regjeringen ordne sig handelspolitisk med Franco-Spania. Jeg vil henstille at det må bli gjort. Vi har ikke råd til av hensyn til prinsipptrykter å la så store økonomiske interesser bli tilsidesatt og til dels gå tapt. En lang rekke land, som ikke på langt nær har så store handelspolitiske interesser i Franco-Spania som vårt land, har ordnet sig handelspolitisk med Franco. Men vi har forsømt denne anledning - til stort tap for viktige deler av vårt næringsliv. Jeg kan, også når det gjelder Tyskland, slutte mig til hr. Mowinckel. Jeg skal ikke nu komme nærmere inn på det forhold, idet jeg viser til mine uttalelser om disse spørsmål under trontaledebatten. Men jeg vil bare ha føiet til at jeg synes at vi har en noget merkelig evne til å støte land som vi har den største handelspolitiske interesse av å stå på god fot med.

Jeg vil, når vi idag har hemmelig møte om utenrikspolitiske spørsmål, gjerne få klarhet i en sak som kanskje ikke strengt tatt hører hjemme i denne debatt, men som jeg dog mener er av ikke så liten interesse. Jeg har i min besiddelse gjenparter av en korrespondanse mellom et firma i Trondheim og Handelsdepartementet om forståelsen av London-avtalen av 8 juni 1937. Det gjelder bl.a. grensene for Grønlandshavet. London-avtalen er behandlet i statsråd den 11 juni 1937 og i St.prp. nr. 112 for samme år. Utenriksministeren sees der i det nevnte statsråd til en bemerkning fra Handelsdepartementet om at avgrensningen av det havområde som er nevnt under artikkel 9 a i London-avtalen, Atlanterhavet og Grønlandshavet, ikke er skarp, å ha foredratt følgende svar:

"Hvalrådetets formann har opplyst at ifølge de engelske karter som konferansen benyttet, vilde ikke Nordsjøen, Norskehavet og Nordishavet ligge innenfor fredningssonene. Dette stemmer med hvad Norges Kartverk underhånden opplyser, idet etter dets oppfatning Norskehavet er avgrenset mot Atlanterhavet ved en linje fra Island til Skottland og mot Grønlandshavet ved en linje fra Island over Jan Mayen og derfra rett nord."

Dette som Utenriksdepartementet her sier, samsvarer helt med hvad jeg har ment er riktig. Imidlertid sees Handelsdepartementet i en skrivelse til nevnte firma i Trondheim å ha uttalt bl.a.:

"Grønlandshavets grenser mot øst antas etter hvalfangstavtalen å gå fra Statt til Nordkapp og derfra over Bjørnøya til vestsiden av Spitsbergen op til 80⁰ nord. Denne fortolkning av hvalfangstavtalens art. 9 er tiltrådt av de øvrige land som har ratifisert avtalen."

Dette er jo noget ganske annet enn det Utenriksdepartementet hevder. Jeg vil gjerne spørre den ærede utenriksminister hvorledes dette egentlig henger sammen. Det er fastslått både på karter og i en rekke videnskapelige og praktiske skrifter, at havområdet mellom Norge, Færøyene, Island, Grønlandsisen og Bjørnøya i lang tid har vært kalt Norskehavet, men nu skal det altså i denne London-avtalen av 1937 være inntatt bestemmelser hvorefter Norskehavet forsvinner, Grønlandshavet skal gå like til Statt, like til den norske grense. Jeg vil gjerne få en bekreftelse fra den ærede utenriksminister på at Handelsdepartementets fortolkning må bero på en misforståelse, og at Utenriksdepartementets av mig citerte uttalelse er riktig. Hvis ikke, mener jeg at denne sak må tas opp igjen. Vi kan ikke rolig se på at man lar betegnelsen Norskehavet forsvinne, selv om vi er vel vant med at man legger sig til rette for å bli flådd. Denne sak er ikke bare et prestisjespørsmål, der er også store økonomiske interesser knyttet til denne sak, noget som jeg ikke nu skal komme nærmere inn på.

Statsråd Koht: Det var mange saker som no vart tekne upp her i Stortinget idag. Eg får freista på å gjeva opplysning um dei so langt eg kann på ståande fot. Eg har ikkje noko å leggja attåt det eg sa um handelstilhøvet vårt til Franco- Spania. Det einaste som eg der endå vil få segja, er at dei krava som er reiste frå Nordisk Skibsrederforbund, og som hr. Mowinckel no i dag gjorde seg til talsmann for, fører til at ein skal godkjenna Franco-regjeringa i Spania de jure, og hr. Mowinckel nemnde då òg, so vidt eg kunde skyna med samtykke, at Tsjekkoslovakia alt hadde godkjent Franco-regjeringa de jure. Denne siste opplysninga er ikkje rett. Tsjekkoslovakia har gjort det same som til eksempel England har gjort. Dei har sendt ein agent - dei kallar han generalagent - til Franco, men då den britiske regjeringa gjorde dette for sin part, vart det

uttrykkeleg streka under at dette ikkje er det same som ei godkjenning de jure, det er eit praktisk tiltak. Det er just det same den tsjekkosllovakiske regjeringa nyleg har gjort. Konsekvensen her ligg klårt i dagen: Godkjenner ein Franco-regjeringa de jure, kann ein ikkje med det same godkjenna regjeringa i Barcelona, for ein kann ikkje godkjenna tvo regjeringar i ein stat. Det er berre nokre få statar som har gjeve slik ein godkjenning at dei har drege tilbake godkjenninga si av Barcelona-regjeringa. Det er Tyskland og Italia og eit par små statar til. Men dei andre stormaktene har ikkje gjort dette steget, og som sagt slett ikkje Tsjekkoslovakia.

Det er klårt at vi på norsk side ikkje kann vera det minste velnøgde med at Franco-regjeringa i det siste har teke i sjøen nokre av dei norske skutone som er ute i lovleg fart, og vi har på norsk side, frå Regjeringa, gjort det som kunde bli gjort i dette tilfelle. Konsulen vår i Casablanca har reist til Ceuta, og vi har for so vidt fått opplysningar og um dei grunnane som er gjevne for at skutone er haldne fast der. Det er slett ikkje soleis at vi ikkje veit grunnane. Grunnane er mistenkjeleg last. Vi på vår side har meint at vi kunde gjeva opplysningar som synte at det ikkje var rett å mistenkja lasten i desse norske skutone. Men det er soleis dette som er grunnen, og det er det vi har mått taka opp og har teke opp med Franco-regjeringa. Eg trur difor ikkje ein har rett til å segja at Regjeringa her har forsømt norske interessor. - Det er dette eg har å segja no i tillegg um tilhøvet til Franco- Spania.

So var det spursmålet um Etiopia og den godkjenninga som Noreg har gjeve av keisartitelen til den italienske kongen. Um det i dette ligg ei godkjenning på sjølve det italienske herredømet i Etiopia, er eit spursmål som er umstridt millom dei rettslærde, og vi har i Regjeringa ikkje funne nokon serleg grunn til å taka opp den striden. Vi har halde oss til dei formene som dei fleste andre regjeringane har nytta. Realiter, må eg segja i tilsvar til det hr. Førre sa, var saka avgjord den gongen Folkesambandet, eller alle statane i Folkesambandet, avlyste sanksjonane mot Italia. Dermed gav statane i Folkesambandet opp hjelpestriden for Etiopia. Det var dermed i røynda avgjort at Italia vilde vinna dette landet, og det faktum som dermed var slege fast, må vi som dei andre bøyggja oss for.

Hr. Mowinckel klandra den norske regjeringa, og det vil då i dette tilfelle sjølvsagt segja den norske utanriksministeren, for den måten vi hadde gjort dette på. Eg skulde ha ynskt at hr. Mowinckel hadde havt eit litt betre minne enn det synest som han har, so han vilde ha havt formene litt klårare for seg, når han taler just um formene. For det som gjekk for seg, var dette: Den gongen då Sverike og Finnland hadde sagt frå at no skulde dei senda nye sendemennar til Roma, og at dei vilde akkreditera desse sendemennene sine til kongen av Italia, keisar av Etiopia, då opplyste eg i eit offentleg interview, samstundes med at den danske utanriksministeren gjorde just det same - og det vart gjort etter avtale millom den danske og den norske utanriksministeren - vi opplyste baa tvo, at når den stunda låg fyre då vi òg skulde ha eit slikt dokument i tilhøvet til Italia, vilde vi òg nytta den same titelen. På

annan måte låg i det heile spørsmålet formelt ikkje fyre. Det hadde aldri på vår side vore bruk for å nytta denne titelen, men vi nytta då dette høvet til å segja frå um dette. Og hr. Mowinckel veit at samstundes med at eg sa frå um dette offentleg, let eg gjeva melding til regjeringa i Rom um at når eg sa frå um dette i den stunda, låg det sjølvsagt i det, at um det var noko høve fyrr der ein skulde nytta titelen til den italienske kongen, vilde vi likeeins nytta den fulle titelen som er fastsett i italiensk lov. Det var det som vart offentleg kunngjort 8 dagar etterpå. Her er soleis full samanheng, og eg trur at den formelle måten som dette vart gjort på, kann ein ikkje klaga på, når ein i sanning veit kva som har gått for seg.

So tok hr. Mowinckel opp tilhøvet vårt til Tyskland. Hr. Hundseid gjorde det same, og hr. Hundseid klaga over at vi hadde slik evne til å støyta dei statane vi har handelssamkvem med. Ja, den norske regjeringa har vel ikkje gjort nokon ting som skulde støyta Tyskland. Det som den tyske regjeringa har vorte støytt for, er den Nobelprisen som vart gjeven til Ossietzky, og det veit då i det minste alle norske stortingsmenn at det har den norske regjeringa ingen ting med. Det er det òg sagt greitt og tydeleg frå um til den tyske regjeringa og til ålmenta, so alle som hadde bruk for å ha kunnskap um dette, visste det. Likevel har den tyske regjeringa av dette teke grunn til å gjera ting som krenkjer den norske staten og serskilt den norske kongen som representant for staten. Det er dette som hr. Mowinckel kallar "barnaktig", og eg må for min part segja at eg synest òg det er barnaktig. Men dette barnaktige er gjort frå tysk side og ikkje frå norsk. Når den tyske regjeringa har gjort noko slikt mot Noreg som dette at ho forbyd tyske borgarar å taka mot norske dekorasjonar og samstundes segjer frå at ho ikkje vil gjeva tyske dekorasjonar til norske borgarar og slær dette fast på den måten at ein ved ei ordensutdeling går demonstrativt framum den norske sendemannen i Berlin, då er dette ei krenkjing sopass - eg har nemnt det fyrr i utanriksnemnda, og eg vil nemna det her - at det var ein av dei fremste av dei norske sendemennene, og ein av dei som har godt ord blandt sendemennene våre for klår tenkjing just i slike formelle spørsmål, som meinte at det då hadde vore full grunn for Noreg til å kalla tilbake sendemannen vår i Berlin. Det gjorde ikkje eg for min part, for eg synest ikkje at denne saka var so stor at eg vilde gjera noko meir ut av det. Men det einaste, det einaste, som vi har gjort frå norsk side, er at vi synest ikkje vi bør gjera meir i formelle saker i tilhøvet til Tyskland enn det som er korrekt diplomatisk plikt, det gjer vi alt i hop. Men dessutan å møta fram på politiske agitasjonsmøte, slike som dette møtet for Nordische Gesellschaft i Lübeck, det har vi ikkje funne at det under desse vilkår var nokon skyldnad for oss til. Eg har just lese referata av dette aller siste møtet til Nordische Gesellschaft i Lübeck, og det var endå meir politisk agitasjon, nazistisk agitasjon, der enn eg har set jamvel på møta fyrr. Og likevel, då vi, eller då den norske sendemannen i Berlin hadde fått innbyding til dette møtet i Lübeck i år, let eg han gå til det tyske utanriksdepartementet og segja frå at vi svært gjerne

vilde at Tyskland og vi kunde koma på ein slik umgangsfot at vi slapp for desse formelle motsetningane, og vi sa frå at vilde dei berre på tysk side segja at dei i den næraste framtida vilde lova å gjera slutt med sitt, skulde vi gjerne, og no straks på fyrehand, lata sendemannen vår reisa til Lübeck og høyra på agitasjonstalane der; han skulde få tola alt det, dersom dei på tysk side kunde segja at dei i det minste i ei rimeleg framtid vilde slutta med det tøvet dei held på med. Dette har vi ikkje fått svar på frå det tyske utanriksdepartementet endå, det kann vel henda at det kjem svar; men det kom i det minste ikkje fyrr dette møtet vart halde i Lübeck, og so var det vel heller ingen grunn til at vår sendemann skulde møta der. Eg trur at i dette tilhøvet til Tyskland har den norske regjeringa på alle punkt vore heilt korrekt, og vi har jamvel vore meir enn korrekte, med di vi har freista å få den tyske regjeringa til å slutta på ein rimeleg måte. Eg trur ikkje hr. Mowinckel skal ha rett til å segja at det er vi som demonstrerer; det er Tyskland som demonstrerer, det er sanninga, og det må då ein gong bli slege fast og forstått.

So tok hr. Mowinckel opp sjøgrensespursmålet. Ja, det er lenge sidan eg har gjeve serskilde opplysningar um dette spursmålet her i Stortinget, for det har ikkje vore serskilde opplysningar å gjeva. Utanriksnemnda sit og arbeider med denne saka, der har dei vel havt høve til å ha spursmålet uppe mange gonger, og det er for so vidt utan noko slag samband med Utanriksdepartementet. Men vi har sendt inn frå Utanriksdepartementet opplysningar um dei små tilfelle som har vore der nordpå av stridsspursmål millom britiske trålarar og norske fiskarar. Mest alle slike spursmål har vore greidde upp på ein rimeleg og fredleg måte. Men i desse spursmåla har sjøgrensespursmålet ikkje kome inn. I sjøgrensespursmålet ligg det fyre eit framlegg frå norsk side, sendt til den britiske regjeringa og dessutan sendt til den tyske og den franske, um ein skipnad med det som ein kann kalla ei havdeling millom trålfiske og linefiske. Det framlegget har dei på britisk side endå ikkje gjeve noko svar på, og vi har på norsk side heller ikkje masa noko større. For hr. Mowinckel har rett i den ting - so vidt eg kunde skyna han i det minste, meinte han det soleis - at slik som det gjekk der nord no, gjekk det i grunnen rett bra for Noreg. Dei britiske trålararane krenkjer ikkje den norske resolusjonsgrensa, den som vart fastsett i 1935, og so lenge dei ikkje gjer det i praksis, er det klårt at dermed fester vi den stillinga som vi har teke på norsk side. Tida arbeider for Noreg i dette spursmålet, vi får meir og meir hevd på det som vi slo fast ved kongeleg resolusjon i 1935, og eg trur det då er ein vinning for oss at dette kann gå roleg og stilt so lenge det ikkje kjem noko slag protestar eller innkast frå britisk side. Slike innkast vil få eit veikare grunnlag for kvart år som har kunna gå på denne måten. Dette er vel det som det kunde vera turvande å segja um sjøgrensespursmålet.

So var det det spursmålet um Norskehavet og Grønlandshavet som hr. Hundseid tok opp. I stortingsproposisjonen um kvalfangstavtalen i 1937 har Utanriksdepartementet uttala seg svært varleg um dette spursmålet og har gjeve att dei opplysningane som då låg fyre, nokre frå formannen i kvalrådet

og nokre frå Norges Sjøkartverk, og Utanriksdepartementet segjer at um ein skynar det soleis som Sjøkartverket gjer, so ligg denne grensa millom Norskehavet og Grønlandshavet soleis at det t.d. berre i nokon mun vilde røra ved interessorne for eit kvalfangarskip "Labor", som skulde gå på fangst der nord. Spørsmålet vart dryft nøggjare vinteren etter, vinteren 1937-1938, og Utanriksdepartementet sende då saka til Geografisk Institutt på Universitetet, og Geografisk Institutt svara i eit skriv frå 15. februar i år og viste til ein internasjonal definisjon på Grønlandshavet som var gjeven i 1928. Det var det internasjonale hydrografiske byrået i Monaco som gav denne definisjonen, og der er det slege fast, og det har vorte godkjent internasjonalt, at til Grønlandshavet blir rekna alt hav heilt aust til Noreg. Dette gav so Utanriksdepartementet melding um til Handelsdepartementet den 26. februar i år. Eg hadde då personleg dryft spørsmålet med formannen i kvalrådet, som sa at ein måtte vera nøydd til å godkjenna denne definisjonen. Men Utanriksdepartementet vilde vera heilt trygg og vende seg difor til dei andre regjeringane som hadde skrive under kvalfangstavtalen i fjor, i det minste til dei viktigaste av dei, og vi fekk svar i april månad frå den britiske, den tyske og den irske regjeringa. Svara gjekk alle i hop ut på at når det i kvalfangstavtalen av 1937 var tale um Grønlandshavet, so var det dermed meint heile det nordlege Atlanterhavet so langt aust som til Noreg. Det er dei faktiske ting som ligg fyre med umsyn til dette ordet. Spørsmålet har so vore dryft på den nye kvalfangstkonferansen i London, den som sluttar no i dag, og der har ein vorte samd um at ein ikkje skal bruka ord som Grønlandshavet eller ord som det kann vera tvist um meininga med, og i den kvalfangstavtalen som blir underskriven i dag, står grensone for fredingsumråda fastslegne med breidd- og lengdgradar, soleis at ein får det heilt klårt for seg kva som er meint, og so ein slepp bruka tvitydige ord. Men dei grensone som dermed er sette upp, er det som dei andre regjeringane no i vår sa måtte vera meint i kvalfangstavtalen i fjor.

Presidenten: Presidenten ser sig nødsaget til å henlede oppmerksomheten på hvordan stillingen er med hensyn til stortingsarbeidets fremme. Slik som det hele ligger an, skulde det være forutsetningen at Stortinget skulde avslutte sine forhandlinger imorgen. Presidenten vil naturligvis ikke legge nogetsomhelst slags press på forhandlingene i dette hemmelige møte, men vil henstille til representantene, om mulig, å begrense tiden for dette hemmelige møte, slik at man også kan få avgjort en del andre saker i formiddag.

Lykke: Jeg skal som vanlig være meget kort. Jeg vil kun uttale min beklagelse over det vi nu hører med hensyn til forholdet til Franco-Spania. Vi har jo nu i lengere tid drøftet dette spørsmål med utenriksministeren i møter i utenrikskomiteen og her, og jeg er ganske sikker på at utenriksministeren legger godviljen til og gjerne vil. Når han uttalte sig sådan som han gjorde i sitt første innlegg, og sa at det var regjeringens vilje å "greia med det verjemålet som fiskeutførsla vår må ha", så tror jeg det. Men det er et

inntrykk som det etterlater sig sterkt hos mig, og det er at Regjeringen ikke står fritt i dette spørsmål. Det er det rent ideologiske som kommer i veien for det praktiske syn som ellers er meget fremtredende hos den nuværende utenriksminister. Jeg vil be ham inderlig om å gjøre en endskap på dette, få en orden, få en representant mens det ennå er tid til å få det.

Så er det et spørsmål som jeg gjerne vil komme inn på, - det er et spørsmål som ikke har vært berørt av andre talere - og det gjelder utenriksministerens syn på importregulering kontra toll i forhandlingene med andre land. Vi har sett at Regjeringen nylig har innført importforbud for skotøi og for cement. I motsetning til den ærede utenriksminister tror jeg at importreguleringer, og vel også derav følgende kontingenteringer, er et langt uheldigere våpen i den handelspolitiske kamp enn tollsatser. Jeg er ikke sikker på om ikke den cementhistorien kan komme til å koste oss adskillig. Jeg kjenner ikke detaljene, så jeg skal ikke uttale mig nærmere om det, men jeg tror nok at et slikt importforbud med derav følgende regulering irriterer ganske sterkt.

Så var det hr. Hundseids spørsmål. Vi fikk jo opplyst av utenriksministeren at Londonavtalen blev sluttet uten at man hadde sikker rede på hvordan grensene skulde være for hvalfredningen. Det gleder mig å høre at man ihvertfall får vekk denne fortvilede betegnelse "Grønlandshavet" for det område som sies å være fredet. Men, som hr. Hundseid så sterkt fremholdt, dette er ikke bare et prestigespørsmål, men det er også næringsinteresser forbundet med dette. Vi har sett under en annen sak at Norsk Sølvrevavlslag beklager sig over at man på grunn av denne nye grensen for hvalfredningen ikke lenger får den tilførsel av småhval til revefôr som man har hatt. Det er formodentlig det samme det Trondheimsfirma som hr. Hundseid nevnte, beklaget sig over. Jeg har også vært borte i denne sak, og jeg var forbauset over den stilling hvalrådet inntok: Det måtte gå til London og spørre om det var så at grensene gikk fra Stad, Nordkapp og sydspissen av Spitsbergen, og fikk naturligvis ja til svar. Hadde de spurt om hele Norge og Østersjøen skulde være med, hadde de fått ja til det også, tenker jeg. Utenriksministeren fortalte oss ikke hvad den nye avtalen går ut på, men man må vel da regne med at grensene, selvom det blir en annen betegnelse på dem, blir som før. Jeg vet ikke om dette er overensstemmende med norske interesser, men det vil jeg ikke idag komme inn på; jeg vil bare be om at man er oppmerksom på at det er interesser som taler imot at man trekker grensene for fredningen så langt østover.

Anderssen-Rysst: For først å ta det som hr. Lykke omtalte nu sist, nemlig spørsmålet om den foreliggende avtale om regulering av hvalfangsten, vil jeg få lov å nevne, idet jeg var ordfører for denne sak da den blev behandlet på Stortinget i 1937, at jeg er helt overbevist om at komiteen, hvis den hadde hatt klart for sig den fortolkning som nu gjøres gjeldende angående utstrekningen av disse bestemmelser, hvorefter Grønlandshavets område trekkes så langt øst som det gjør, vilde ha reagert på det. Jeg vil bemerke at komiteen hadde meget liten tid på behandlingen av denne avtale; det hastet jo så svært med å få den; den er datert 11. juni, og,

såvidt jeg husker, er komiteens innstilling datert 18. juni. Det måtte gå i en slik hast at vi ikke fikk anledning til å gå nærmere inn på disse ting. Men hvis man hadde fått klargjort at Grønlandshavet skulde gå helt til Stad, så tenker jeg nok at man vilde ha reagert på det. Nu var forholdet riktignok det at avtalen måtte enten godtas i den form den forelå, eller forkastes. Men den opplysning som finnes i proposisjonen om dette - det har visstnok også hr. Hundseid gjort oppmerksom på - er den uttalelse som Hvalrådetets formann hadde gitt om at efter de engelske karter som konferansen hadde benyttet - og det var originalkarter som forelå på konferansen - vilde ikke Nordsjøen, Norskehavet og Nordishavet ligge innenfor fredningsområdet. Jeg forstår det nu slik at de viktigste av de regjeringer som har underskrevet avtalen definitivt, vil gjøre gjeldende den fortolkning at med Grønlandshavet menes Atlanterhavet og Norskehavet helt til Stad. Og det er jo et beklagelig forhold. Jeg skal ikke nærmere omtale dette nu, jeg går ut fra at utenrikskomiteen kommer til å få en melding om dette, og at den da får vurdere spørsmålet nærmere.

Hr. Mowinckel har omtalt forskjellige spørsmål her, han var også inne på sjøgrense-spørsmålet. Ja, det er en sak som jo ofte har vært under behandling her i Stortinget; men utenrikskomiteen har i den siste tid hatt et sterkt inntrykk av at det er falt ro på sjøen, og jeg tror nesten jeg kan si at freden også har senket sig over utenrikskomiteens forhandlinger i denne sak, nu mer enn før. Og når dette spørsmål ikke foreligger i en så tilspisset form nu, må man jo være klar over grunnen til det. Grunnen til det er den at trålerne søker andre steder hen, de søker lenger nord og har sin lønnsomme virksomhet på andre felter. Men der er ting å være oppmerksom på i denne forbindelse, og siden man nu har berørt dette spørsmål i debatten, vil jeg få lov til å si at det er grunn til med skjærpet oppmerksomhet å følge utviklingen i Nordishavet på dette område. Det er blitt mig meddelt av en mann som skulde ha kjennskap til det, at Italia gjennom hr. Gismondi nu skal ha opnådd en konsesjon av Finnland, hvorefter Italia skulde få stasjon for flere trålere - det blev nevnt et betraktelig antall trålere - i Petsamo. Hvis det skulde være slik, så vil det i forskjellige henseender ha stor betydning for oss. Jeg skal ikke gå nærmere inn på dette, men jeg har villet nevne det for tilfelle av at utenriksministeren skulde ha bragt lignende i erfaring og kunde gi nogen opplysninger om det. Jeg synes dette er en bekymringsfull utvikling. Når man nu tenker på den store trålerflåte som Sovjet-Russland har i Nordishavet, er det en alvorlig ting at man også skal få se at Italia, som jo har store moderne trålere - mange hundre tonns båter - skal begynne egen fiskevirksomhet fra Petsamo.

Hvad forholdet til Tyskland angår, så har utenrikskomiteen ved enkelte anledninger vært inne på alvorlige drøftelser om det, og det er da blitt gitt uttrykk for at det vilde være meget ønskelig om det på en eller annen måte kunde finnes utvei til å få utjevnet de irritasjonsmomenter, eller kanskje man rent ut kan si misforståelser, som foreligger. Det er et spørsmål som i første rekke angår Regjeringen, jeg er fullt klar over det, men jeg vil få lov å understreke betydningen av at så skjer. Det kan jo ikke fortsette på denne måte. Vi må

søke å komme i et helt normalt forhold til dette store rike, og jeg håper at de fortsatte overveielser må føre til at man ad en eller annen vei kan nå frem til en utjevning av misforståelsene og få et helt ordnet forhold.

Med hensyn til Spania, det spørsmål som jeg tillot mig å omtale i mitt forrige innlegg, vil jeg få lov til å understreke at utgangspunktet for alle drøftelser som har vært ført her, er jo utenriksministerens uttalte beredvillighet til å finne en ordning. Vi har jo ventet på at han skal innfri de tilsagn som han, jeg synes i meget høitidelige former, har gitt. Vi ser jo hvordan andre stater, hvis demokratiske og nøitrale sinnelag vi ikke kan dra i nogen som helst tvil, tidlig har vært opmerksom på dette alvorlige spørsmål, og har varetatt sine handelsinteresser og truffet visse foranstaltninger. Den ærede utenriksminister oplyste i januar at Nederland hadde ordnet sig med en handelsutsending. Schweitz hadde gjort det samme, og igår kom der en melding om at Schweitz har gått et skritt videre, hvis da ikke "Tidens Tegn" har gale telegrammer. Der står i et telegram fra Bern datert 22 juni, at legasjonsråd Eugene Broye er utnevnt til schweitzisk representant ved Burgosregjeringen. Det er en sterk utbygning av forbindelsen i ethvert fall. Om der ligger det i det at det er en offisiell anerkjennelse av Burgosregjeringen, distinksjonen i så henseende, skal jeg ikke gå nærmere inn på; men det viser at de demokratiske land med alvorlig opmerksomhet søker å vareta sine interesser. For Tsjekkoslovakias vedkommende trodde jeg at der var en lignende ordning; i ethvert fall har man der ordnet sig med handelsutsending. Og nu ser vi da at Island, vår farligste konkurrent på dette store og betydningsfulle marked for en næring hvis fremtid det er all grunn til å være bekymret for, har ordnet sig så å si for nesen på oss. Jeg sa ikke at Island hadde utsendt en offisiell representasjon, for det kan Island ikke, det er jeg fullt klar over. Island må gå gjennom Danmark i så henseende; men det er en de facto-ordning som den islandske regjering har ønsket ut fra sine fiskeriinteresser, og som den danske regjering ikke har motsatt sig. Og så kan vi forhandle videre med Sandler og med Munch, og så komme til slutt og få alle skadevirkninger av forholdet.

Jeg tillot mig å fremheve sist vi hadde denne sak oppe til behandling i Stortinget, at det var et forhold som jeg mente hadde betydning, og det var det - og det er ikke benektet - at den norske regjering for lenge siden har vært i kontakt med en utsendt representant for Francoregjeringen - Camposano tror jeg han heter - og at man med denne representant har drøftet spørsmålet om en de facto-ordning, en ordning for handelspolitikken vedkommende. Jeg går da ut fra, og det er logisk å gå ut fra, at disse drøftelser er kommunisert til Burgosregjeringen, og dette er meget lenge siden. Ja, man gjør sine refleksjoner, det kan vi være ganske visse på. Jeg sa sist her i Stortinget at jeg var bange for at det kunde flyte en ubehagelig skadevirkning av dette forhold, som, såvidt jeg vet, bare vil gjelde Norge. Det er Norge som har forhandlet på denne måten med en utsendt representant for Franco, jeg er ikke klar over om de andre nordiske land har gjort det, det er i all fall ikke oplyst noget for oss som kunde tyde på det. Men vi kan da risikere å få alle skadevirkninger av dette. Jeg mener at der

er en alvorlig fare forbundet med den politikk som vi har ført her - å telle på knappene i det uendelige når man har ført det så langt at man endog har forhandlet med en representant for Franco om dette forhold. Jeg vil understreke at ansvaret ligger hos den ærede utenriksminister, og det blir noget av et prestigespørsmål for ham nu, synes jeg, at han setter noget inn på å effektivere den politikk som han tidligere har bebudet.

Joh. Ludw. Mowinckel: Der falt en uttalelse fra den ærede utenriksminister som er den første foranledning til at jeg atter bad om ordet. Han lot det forstås som om jeg vilde at Norge skulde anerkjenne Burgosregjeringen de jure. Han sa at det telegram som var kommet fra Nordisk Skibsrederforening, var i virkeligheten et krav om de jure- anerkjennelse, og at jeg bakket det op. For det første er dertil å si at telegrammet fra Nordisk Skibsrederforening ikke på nogen måte er et krav om de jure- anerkjennelse. Der sies uttrykkelig at man anmoder Utenriksdepartementet om å søke etablert sådan forbindelse med Burgosregjeringen at disse og lignende saker kan få en rasjonell behandling og kan bli optatt til ordning uten tap og forsinkelse. Her kreves jo ingen de jure- anerkjennelse, her kreves en ordning av handelspolitisk art som kan gjøre at vi kan forhandle med Burgosregjeringen, hverken mer eller mindre, og det er det jeg gav uttrykk for. Jeg sa uttrykkelig at jeg er bange for at hvis vi ikke nu snarest søker å få en handelspolitisk forbindelse med Franco- regjeringen - hvis det ennu er mulig - så kan vi bli tvunget til å anerkjenne den de jure på et tidspunkt hvor vi ellers kunde ha undgått det, og her er periculum in mora. Jeg tror med hr. Anderssen-Rysst at vi har tapt meget på den måte hvorpå alt dette blir behandlet. Nettop nu har jeg fått en opplysning som ikke er hyggelig, at et av de rederier som driver mellom de spanske Atlanterhavsoer og Spania, er blitt nektet å ta last til Spania, og at lasten går med dansk skib. Det viser hvorledes forholdet er blitt nu mellom oss og Burgosregjeringen - og vi med våre store interesser!

Utenriksministeren sa at jeg tok feil med hensyn til den meddelelse om at Tsjekkoslovakia hadde anerkjent Burgosregjeringen de jure. Ja, jeg hadde opplysningen fra en avis, jeg har altså tatt feil. Utenriksministeren sa at Tsjekkoslovakia har sendt en generalagent til Franco. Altså har det vært mulig for Tsjekkoslovakia å få en forbindelse av denne art, og vi sitter her og får en stigende følelse av at der er inntrådt et fiendtlig forhold mellom oss og Burgosregjeringen på det handelspolitiske område. Og vi har dog hatt flere chanser enn de fleste; for det er ikke mange måneder siden at vi var i den undtagelsesstilling at mens andre blev nektet handelsforbindelse, så blev det tilbudt her. Burgosregjeringen har hatt en agent gående her, som hr. Anderssen-Rysst sa, og som vår regjering har vært i kontakt med. Hvad skal man tro om oss når det hele utvikler sig gjennom talemåter, og der aldri blir noget konkret? Som sagt, når en forbindelse hadde kunnet opnåes efter hvad utenriksministeren selv har sagt, uten at det kunde bli tale om nogen forpliktelse til de jure- anerkjennelse, så er forholdet nu desto mere beklagelig.

Hvad Tyskland angår synes jeg det hele er det samme som før, og jeg bare beklager at vi ikke som jeg sa kan komme ut av disse barnaktigheter. Vår gesandt dernede sendes til de tyske myndigheter og sier at hvis dere vil gjøre det og det, hvis han kan få en orden, skal vi reise til dette stygge møte i Lübeck. Ja, ja, jeg tror ikke man løser floken ved å fortsette dette på denne måte.

Vel, så var det sjøgrensen. Utenriksministeren sa at utenrikskomiteen arbeider med sjøgrensespørsmålet. Der var et smil hos alle utenrikskomiteens medlemmer her i salen da det blev sagt, for denne komite arbeider ikke med det spørsmål. Det var det forrige Stortings utenrikskomite, forsterket med 2 medlemmer, som arbeidet med sjøgrensespørsmålet, det Storting som sluttet i året 1936 - men den blev riktignok ikke ferdig med arbeidet - og denne komite eksisterer ikke lenger, den er forbi med forrige Storting, og vi arbeider ikke med sjøgrensespørsmålet. Men det var ikke den historikk som det forrige Stortings komite arbeidet med, som jeg hadde interesse av, men det var sjøgrensespørsmålets stilling idag, den politiske stilling, og der føler jeg mig ikke så meget trøstet ved det som utenriksministeren trøster sig med, at tiden arbeider for oss; for tiden kan ikke fjerne Storbritannias protest. Det er det gode, som både hr. Anderssen-Rysst og jeg sa, at dette stridsspørsmål ikke er akutt. Der foregår praktisk talt ikke noget fiske der, så det er lett nok for de engelske trålere å holde sig utenfor, for de fisker ikke på den kant lenger. Men jeg tror ikke man skal stole på "tiden" i så henseende. Utenriksministeren er glad over at han ikke har fått noget svar fra England på den note som er sendt for et par år siden, det trøster han sig også med. På mig virker det ganske anderledes. På mig virker den omstendighet at Storbritannia ikke har svart på vår alvorlige note med konkrete forslag som en tilsidesettelse av den høflighet som skyldes oss. Det er naturligvis lettvindt på denne måte å si: Gud skje lov, de svarer ikke, så slipper vi å strides om det, men på den måte løses ikke et vanskelig spørsmål. En dag vil komme da vi vil oppleve at det spørsmål løses ikke ved at man stoler på at tiden arbeider for en.

Imidlertid er jeg sikker på at det har vært svært nyttig at disse spørsmål har vært tatt op. Naturligvis kan presidenten ha rett i at vi skal se å bli ferdige, men disse spørsmål som berører vår handelspolitikk og berører utenrikspolitiske spørsmål, er så viktige, og det er av så stor interesse at vi får utvekslet meninger med utenriksministeren om dem at jeg tror nok at selv om det er dagen før vi går fra hinannen, er det nyttig og godt at vi får talt ut om disse ting.

Sven Nielsen: Jeg kan gi min tilslutning til det som er sagt av hr. Lykke, hr. Anderssen-Rysst og hr. Mowinckel. Jeg skal ikke komme inn på alle de spørsmål som her er reist. Jeg vil bare, som de andre har gjort, understreke nødvendigheten av at man nu kommer til en ordning på en eller annen måte med Franco-Spania. Da Regjeringen ikke har villet eller kunnet sende ut nogen offisiell eller uoffisiell representant til Burgosregjeringen, har Norges Industriforbund og Norges Rederforbund som bekjent på egen hånd sendt ut en mann, konsul

Niels Jacobsen. Når man leser de rapporter som han sender hjem - og jeg går ut fra at avskrift av disse rapporter etterhvert blir sendt Utenriksdepartementet - får man inntrykk av at den sympati som Norge tidligere hadde i Spania, nu litt efter litt har veket plassen for en mistillit som gjør at det er meget vanskelig å få gjort forretninger med den del av Spania. Vårt eksportmarked der er stadig gått tilbake. Konsul Jacobsen sier at det blir vanskeligere og vanskeligere å få istand kompensasjonsforretninger. Det var jo gledelig det den ærede utenriksminister oplyste, at der i disse dager er sluttet en kompensasjonsforretning, men det er jo for intet å regne mot de forretninger Norge tidligere hadde på dette marked. I en av de siste rapporter konsul Jacobsen har sendt hjem, sier han noe som jeg tror har interesse:

"Jeg har hatt anledning til i disse dager i samarbeide med herr konsul Jentoft å søke istandbragt en større befraktning fra Amerika for et av våre betydeligste rederier. Saken blev først fremmet i Handelsdepartementet, og det syntes som om forretningen vilde lykkes. Den endelige avgjørelse skulde imidlertid foretas av Sjøfartskontoret. Ved henvendelse dit fikk konsul Jentoft klar beskjed om at man dessverre var forhindret fra å kunne gi Norge en sådan befraktning som omhandlet, til tross for den sympati som norske redere har i Spania. Så lenge den norske regjering ønsket å ignorere at det eksisterte en spansk nasjonal regjering, var man dessverre nødsaget til å handle på denne måte."

Men det betenkeligste ved alt dette er at mens den norske eksport til Franco-Spania stadig går tilbake til et rent minimum, går den finske og svenske eksport op. Vi har ikke villet ha noen handelspolitisk utsending til Spania fordi vi føler oss bundet til den holdning som de øvrige nordiske land inntar, men efter det som skjer, nemlig at deres eksport går op, så ser det ut til at våre brødre, de nordiske land, går bak vår rygg. Efter konsul Jacobsens rapporter fremgår det også at om han ikke nettop har direkte bevis, så føler han sig dog personlig forvissnet om at de står i underhandling med Franco-regjeringen og står så å si på terskelen til å få en ordning istand. Vi må selvsagt i utenrikspolitiske spørsmål ikke være altfor troskyldige. Det er som bekjent ikke noe brorskap i kortspill. Det er jo prisverdig at vi er loyale like overfor de andre nordiske land, og det er vel og bra at man alltid tror det beste om sine naboer, men i handelspolitiske spørsmål tror jeg at man iallfall bør være forberedt på det verste. Slik ser det ut med hensyn til forholdene i Spania. Ennu har vi ikke fått noen grei beskjed om hvad Regjeringen akter å gjøre i dette spørsmål, det vilde være ønskelig om den ærede utenriksminister vilde gi klar beskjed om hvad Regjeringen nu akter å foreta sig. Efter de uttalelser som er falt her, både fra hr. Mowinckel, fra hr. Anderssen-Rysst og fra hr. Hundseid, er det liten tvil om hvor Stortinget står i denne sak.

Førre: Jeg fikk i grunnen ikke noe svar fra utenriksministeren på mitt spørsmål om vi kunde vente å få en meddelelse til Stortinget angående anerkjennelsen av Italias erobring av Etiopia, og jeg fikk heller ikke noen begrunnelse for hvorfor ikke en sådan viktig sak var blitt forelagt Stortinget før man tok et så alvorlig skritt. Nu sier imidlertid utenriksministeren at i grunnen var anerkjennelsen gitt i det øieblikk man gikk fra sanksjonene. Jeg tror at det er en nokså lettvint måte å bedømme forholdet på, og jeg er ikke i tvil om at hadde det vært Mowinckels eller Lykkes eller Hundseids regjering som hadde foretatt denne anerkjennelse, hadde arbeiderpartiet sikkert samlet 30 - 40 000 mennesker utenfor Stortinget til protest. Men nu tar man det så lettvint at utenriksministeren gjennom et intervju i avisene meddeler at ved et bestemt tidspunkt vil Italia kunne gjøre regning på å få sin konge anerkjent som keiser av Etiopia, til tross for at vi står i medlemskap sammen med Etiopia i Folkeforbundet, og til tross for at de stormakter som man ellers regner med her i Norge, ennå ikke har anerkjent denne erobring. Nu sier utenriksministeren at det kanskje er et fortolkningsspørsmål hvad der ligger i dette å få Italias konge anerkjent med titel av keiser av Etiopia. Hvis Regjeringen kan komme sig fra spørsmålet ad den vei, så skulde det være meget tilfredsstillende for mitt vedkommende. Jeg synes riktignok å erindre at tsaren i sin tid bl.a. hadde titel av konge av Norge, og at det bare var en titel og ikke inneholdt noen realitet, og den svenske konge har også en del titler som visstnok ikke har noe med geografisk herredømme å gjøre. Men jeg tror ikke at man kommer så lettvint fra dette spørsmål, jeg tror man må gå ut fra at denne anerkjennelse inneholder en realitet, og at man dermed har anerkjent en erobring som hele landet reagerer mot. At visse handelspolitiske interesser gjør sig gjeldende, det er så, men det som det er spørsmål om her, det er: Skal alt som heter rettferdighet, alt som heter moralske verdier her i landet nu selges, bare fordi man har noen handelspolitiske interesser? Jeg vil igjen beklage at saken ikke blev forelagt Stortinget, og jeg tror Regjeringen vilde ha stått sig på å ha en stortingsbeslutning bak sig, før den foretok dette skritt som jeg oppfatter som et forrederi mot de små nasjoner og i særdeleshet naturligvis overfor Etiopia.

Mjaavatn: Jeg vil bare ganske kort bemerke at på mig har denne debatt gjort et nokså forstemmende inntrykk. Den ærede utenriksminister forsikret jo i sin redegjørelse i januar og sist under debatten om hr. Cato Sverdrups interpellasjon den 12 mai at det var ham umåtelig maktpåliggende nu, så snart det lot sig gjøre, å få ordnet handelsforholdene med Franco-Spania; men ikke desto mindre må vi efter utenriksministerens opplysninger idag sitte igjen med et inntrykk av at når dette kan bringes i orden, er helt i det blå. Det har tidligere her fra industriens og skibsfartens menn vært fremholdt hvilke skadevirkninger dette vår mangel på forhold til Franco-Spania allerede har medført for disse næringer. Jeg skal ikke gå inn på det, det har jeg selvfølgelig heller ingen betingelser for; men jeg vil få lov til å minne om at vi senere idag eller imorgen her i salen skal drøfte en annen meget stor næring i

dette land, fiskerinæringen. Fiskerinæringens trengsler kjenner vi alle, og vi kjenner også til at en stor del av disse trengsler skriver sig nettop fra disse forhold at det er så vanskelig med avsetningen. Den sak vi drøfter her idag, berører jo, kan vi si, nøklen til en av de viktigste utfallsporter som avsetningen av vår fisk har hatt og har. Det er derfor av hensyn til den samlede fiskerinæring ganske umåtelig maktpåliggende at dette forhold nu snart søkes bragt til en løsning. Jeg vil på vegne av denne næring og på vegne av den landsdel jeg har den ære å representere, be utenriksministeren gjøre hvad der kan gjøres for nu å fremtvinge et resultat på dette område. Den ærede utenriksminister nevnte at den danske utenriksminister til ham har gitt uttrykk for at tiden kanskje ikke nu var den gunstigste til å søke en ordning med Franco-Spania. Samtidig er vi kjent med at Island allerede har ordnet sig, og jeg vil i denne forbindelse få understreke det hr. Anderssen-Rysst her var inne på, at Island jo er vår aller farligste konkurrent nettop når det gjelder fiskeomsetningen. Det forekommer mig at det som nu skjer, er en parallell til hvad der hendte da Italia-sanksjonene blev iverksatt i 1935. Da var det vel også slik at Danmark var med på sanksjonene, men stilltiende gikk Danmark med på at Island fikk ordne sig og fikk eksportere sin fisk. Det har tidligere vært nevnt at man kan bli lurt i utenrikspolitiske spørsmål, og det forekommer mig virkelig at her kan et sådant tilfelle være på trappene.

Der er i min landsdel overordentlig stor interesse for sjøgrensespørsmålet, som rimelig kan være. Jeg får stadig forespørsler om hvad tid vi kan vente utenriks- og konstitusjonskomiteens innstilling i dette spørsmål, og hvad tid den kan bli avgjort. Det er jo i grunnen hyggelig for mig å kunne svare at nu arbeider tiden for oss, og jeg har bestemt inntrykk av at hvis tiden skal arbeide for oss, må nu snart arbeidet være grundig godt utført. Men da det jo også hos mig kan være litt tvil om hvorvidt tiden er istand til å utføre dette arbeide, så vil jeg nu tillate mig å rette et spørsmål til den ærede utenriks- og konstitusjonskomite - komiteens formann er ikke tilstede i salen, men næstformann sitter her like ved - når kan man vente komiteens innstilling i dette spørsmål, den innstilling som komiteen nu så lenge har forpliktet sig til å levere?

Støstad: Av mange grunner er det beklagelig at ikke utenriks- og konstitusjonskomiteens formann har anledning til å være tilstede og påhøre og delta i denne debatt. Ikke bare for sjøgrensespørsmålet kunde det være av betydning, men jeg tror det kunde ha vært av betydning også som en bremse på alle dem som idag taler skibsfartens og industriens interesser når det gjelder Franco-Spania, og setter de interesser foran alle de andre. Det kunde hende at en liten bremse fra det hold idag hadde vært påkrevet. Alle er sikkert klar over at spørsmålet om en handelsforbindelse på mere ordinær måte med den del av Spania som er i Francos besiddelse, er et spørsmål som har både handelspolitisk og økonomisk interesse, og som har stor betydning for flere grener av vårt næringsliv, og jeg skal på ingen måte overse disse ting. Jeg er også sikker på at der innen Regjeringen ikke er nogen som overser dem. Men vi får nu

ikke glemme at dette spørsmål dog har en annen side enn den rent økonomiske og den rent handelspolitiske, og jeg hadde næsten ventet at denne mere ideologiske side, denne politiske side, hadde vært noget mere understreket, særlig da av dem som har optrådt fra venstre her i denne debatt. Høire har jo ikke hatt sin formann her, så de er jo undskyldt for å understreke den politiske side, og jeg er ikke sikker på om de vilde være så særlig fornøid heller om den var blitt understreket fra formannens side. Men når det nu så sterkt både fra hr. Anderssen-Rysst og fra hr. Mowinckel gæses inn for at man skal gå til å sende en handelsutsending til Franco-Spania, så må man ikke glemme at i det øieblikk det blir gjort - jeg skal ikke idag uttale mig om hvorvidt det er nødvendig at Regjeringen gjør det nu eller senere - men i det øieblikk det måtte bli gjort, vet vi at det ikke bare her i vårt land, men også internasjonalt vil bli utlagt på den måte, at nu har også Norge måttet finne sig i å oprette handelsforbindelse med en regjering som man ikke egentlig har sett på med nogen særlig sympati, og det vil bli utlagt som en styrkelse for denne regjering. Jeg tror ikke det behøver være det, men slik vil det bli utlagt, og jeg tviler ikke et øieblikk på at det blir den presse som representerer hr. Mowinckel og også høire som først og fremst utnytter det på en slik måte. Det kan hende, så sørgelig det enn er, at vi også blir nødt til å sende en handelsagent til Franco-Spania for å berge en del av våre næringer som er betrenget; men jeg synes ikke det er nogen grunn til å gi det inntrykk av, således som man får forståelse av her i salen, at dette gjør man med sang og spill, at det skal være en gledelig begivenhet. Det inntrykk måtte man få når man hørte hr. Anderssen-Rysst og hr. Mowinckel idag. Det var likesom det var det eneste saliggjørende idag å komme til handelspolitisk forståelse med Franco-Spania. Det er litt farlig å ta det på den måten, vi er et lite land som har grunn til å se ikke bare på øieblikket, men også litt på fremtiden. Mere skal jeg ikke si om det spørsmål. Jeg vet at Regjeringen har det under overveielse, og den får ta det skritt som den mener er nødvendig å ta for landets skyld.

Vårt forhold til Tyskland blev også berørt, og såvidt jeg oppfattet hr. Mowinckel, lå der i hans uttalelser her en liten bebreidelse til utenriksministeren og til Regjeringen for at den ikke har maktet å komme på en bedre fot med Tyskland. Men jeg kan ikke skjønne at det efter utenriksministerens svar kan være mulig for noget menneske her å legge skylden på den norske regjering - uten forsåvidt som man mener at den norske regjering skal erklære sig villig til å sluke hver eneste kamel som den tyske regjering byr frem. Hvis man vil oprette et husmannsforhold mellem Norge og Tyskland, ja, da kan man naturligvis overse alle fornærmelser og si, ja takk, vi skal gjøre som dere ber om, vi skal kysse den hånd som slår! Jeg tror at her er det kanskje et forskjellig syn på hele utenrikspolitikken som gjør sig gjeldende. Noen mener at vi som en liten nasjon til enhver tid og ved enhver anledning skal krype på knærne for de store, og så er det noen andre som mener at selv om vi er små, skal vi ha så pass selvrespekt at vi viser tenner når de andre går på oss.

Hvad angår sjøgrensespørsmålet så er jeg tilbøielig til å tro at det spørsmål står sterkere idag enn det har gjort nogen gang tidligere. Man kan naturligvis beklage at ikke historikken er kommet fra utenriks- og konstitusjonskomiteen, og jeg skal hverken komme med noen undskyldninger eller beskyldninger i den anledning. Men forholdet er jo det, såvidt jeg vet, at det er egentlig ikke noen i komiteen som har ment at det haster så forferdelig med dette spørsmål, for avgjørelsen om sjøgrensen er allerede truffet for en 2-3 år tilbake. Hvad man i utenrikskomiteen skulde gjøre, det var å lage en dokumentasjon av alt det som er foregått i sjøgrensespørsmålet ned gjennom årene, således at man samlet hadde en fremstilling av hele sjøgrensespørsmålet i norsk politikk, et dokument som man siden kunde ha liggende i sitt arkiv som en rettleiding for det som kunde komme efter våre dager. Og selv om man kan synes det har gått sent med dette, vil jeg si at hvis man opnår å få et dokument som er faktisk på alle områder der, da tror jeg ikke det er så farlig om det går noen tid før det blir fremlagt, bare det er riktig. Det har som sagt intet egentlig å gjøre med den faktiske stilling sjøgrensespørsmålet står i.

Jeg skal ikke si mere om dette eller forlenge debatten om disse spørsmål. Men jeg har villet ta den reservasjon som ligger i det jeg har sagt både om Spania og Tyskland. Jeg har villet ta den reservasjon like overfor den efter min mening overdrevne agitasjon som har pågått for å få en handelsagent sendt ned til Spania. Jeg gjentar hvad jeg sa: jeg går ut fra at det spørsmål må Regjeringen avgjøre under hensyn til hvad den mener er nødvendig for landet. Det er den som må ha avgjørelsen når det gjelder en slik sak.

Presidenten: Det er fremdeles inntegnet en del talere. Presidenten tror det kan være forsvarlig å begrense tiden for dem som herefter tegner sig som talere og vil foreslå taletiden satt til inntil 5 minutter.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Statsråd Koht: Eg skal ikkje segja mange orda, det har ikkje kome fram so svært mykje nytt sidan eg sist hadde ordet. Det er berre eit par spreidde merknader eg skal få lov å koma med. Eg får kanskje fyrst taka den britiske regjeringa litt i forsvar mot hr. Mowinckel, som syntest at denne regjeringa ikkje hadde vore so høfleg som ho burde vera mot den norske, sidan ho ikkje hadde gjeve svar endå på ein note frå i fjor. Den britiske sendemannen her har kome til meg eit par gonger og tala um den saka og spurt um vi sette mykje inn på å få eit svar. Det som den noten i fjor inneheldt, var eit framlegg til ein trålaravtale, ei ordning um trålarspursmålet, bygd på havdeling, og spursmålet var då um den britiske regjeringa og den norske vilde synast tida var lagleg til å taka upp slike forhandlingar. Når den britiske sendemannen har tala til meg um det, har eg sagt at eg trudde vi nok måtte kunna koma til ei semje. Men han har havt sine tvil, og den britiske regjeringa har havt sine tvil um det vilde lukkast å få ein avtale, for di

vi endå ikkje formelt kunde taka upp millom oss sjølve sjøgrensespursmålet, det rettlege spursmålet i det stykket. Eg har, som sagt, ikkje persa noko på, for di eg skynar godt dei vanskane som det vilde vera for den britiske regjeringa å gå med på ein avtale som skulde godkjenna det som den norske regjeringa har slege fast med resolusjonen frå 1935. Der trur eg då, og eg held fast på det, at det at det rettlege spursmålet her kviler og står ved det som den norske regjeringa har sett upp i sin resolusjon, utan nokon formell protest, er til gagn og styrkjing for denne norske politikken.

Hr. Førre tala på nytt um spursmålet um godkjenning for den italienske landvinninga i Etiopia, og meinte at det som den norske regjeringa hadde gått med på her med å godkjenna denne keisartitelen, var svik mot dei små nasjonane. Det kann då kanskje vera verdt reint faktisk å peika på at Noreg og Danmark var dei siste av alle dei små nasjonane som gjekk med på å lata kongen av Italia få denne titelen, so vi kunde vel heller segja at det var dei andre små nasjonane som hadde svike oss. Ingen kann segja at vi har svike dei andre her. Hr. Førre nemnde det, som er heilt rett - han nemnde det òg fyrste gongen han hadde ordet - at England og Frankrike endå reint formelt ikkje har gjeve denne godkjenninga. Men hr. Førre veit likeso godt som alle vi andre at England har i høgtideleg avtale med den italienske regjeringa lova å gjeva denne godkjenninga, vel å merka når England får sine maktinteressor i Midhavet godkjende av Italia. Og den franske regjeringa har på same måten sagt at på same vilkåra vil Frankrike òg gjeva si godkjenning. Det vil segja at dei spør ikkje her etter retten, men dei spør etter sine eigne maktinteressor. At vi so her i Noreg skulde binda vårt standpunkt til engelske og franske maktinteressor, det vilde ikkje - det vil eg segja - høva for mitt syn på norsk utanrikspolitikk.

Um fiskeeksporten vår har det vore tala ymse ting, og då serskilt i samanheng med utførsla til Franco-Spania. Eg skal ikkje segja noko serskilt meir um det. Eg høyrer at Island her gong på gong blir sett upp som busemann i denne saka, og det er greitt at vi har vår tevling med Island, ingen kann vera blind for det. Men når ein hugsar på at vi hadde den same historia med Island då det galdt Italia og sanksjonane, der Island ikkje var med, so må eg få lov til å minna um at Island i denne sanksjonstida ikkje fekk sendt meir fisk til Italia enn det sende fyrr, so det vart ikkje nokon framgang for Island i denne tida, Noreg vart ikkje trengt ut av marknaden i Italia for di Island ikkje var med på sanksjonane. Dette er ein faktisk ting som vi kann rekna med og taka umsyn til. Eg segjer ikkje dermed at vi skal vera blinde for det som Island kann gjera i Spania, tvert um, det skal vi ha eit vaktsamt auga med; men ein treng ikkje stendig koma med denne busemannen.

Derimot peika hr. Anderssen-Rysst på ein annan ting i desse fiskespursmåla som er sers viktig og fårleg, og som vi i Regjeringa og serskilt i Utanriksdepartementet har arbeidt med, og ikkje berre arbeidt med og dryft her heime hjå oss, men teke upp i forhandling med andre regjeringar. Det er spursmålet um dette trålfisket som serskilt Italia, men andre regjeringar òg, går i gang med i Nordishavet. Det er klårt at det er ein ting som har innverknad til ulike sidor. Det må ha innverknad på

vårt eige syn her i landet på trålarsspursmålet, og det må eg få lov å adressera likeso vel til Stortinget som til Regjeringa. Men det har dessutan noko å gjera med våre tilhøve til andre land, serskilt i dette høve til Danmark og Finnland. Danmark har nekta basis for italienske trålarar på Færøyane. Finnland har sagt det same. Men det er likevel gjort avtale med private forretningar der som kann føra til same endelykta, so vi kjenner oss slett ikkje trygge på, den kanten, og vi må freista å passa på, alt det vi kann, på norsk side.

Det har vore nemnt litegrand um den norske kvalfangsta i Nordishavet, og serleg vart det peika på at den norske fangsten av småkval ikkje måtte bli hindra. Og det blir ikkje denne småkvalfangsta, korkje etter London-avtalen frå 1937 eller etter den avtalen som blir underskriven i London i dag. Det som blir freda, er kvalen ute i det opne havet, det er den pelagiske fangsten som det blir lagt hindringar i vegen for, og der trur eg nok at eg har dei sakkunnige med meg i at vi treng til å halda uppe ei freding der ute.

Hr. Lykke nemnde med nokre ord det ålmenne handelsspursmålet um tilhøvet millom innførsleforbod og toll. Det er eit grunnleggjande spursmål som ein ikkje kann gjera av berre med nokre få ord, og eg skal då ikkje no gå inn på noko ordskifte um dette. Men når hr. Lykke nemnde at innførsleforbod irriterte og vekte motstand, so er mi røynsle frå dei åra eg har sete i Utanriksdepartementet, den at det er ingen ting som eggjar, irriterer og reiser meir motstand enn toll. Tollpålegg eller høg toll møter stendig innkast. Men segjer vi i staden at vi regulerer innførsla, bruker det alltid å gå mykje fredlegare for seg i forhandlingane med dei statane det råkar, og i dei fleste tilfelle blir eit slikt forbod ikkje sett upp utan ein fyrst har forhandla med dei statane det råkar, og i dei fleste tilfelle blir eit slikt forbod ikkje sett upp utan ein fyrst har forhandla med dei statane som det skulde koma til å gjelda for.

Hundseid: Jeg vil takke den ærede utenriksminister for hans svar på det spørsmål som jeg stillet angående definisjonen av Norskehavet og Grønlandshavet. Jeg kan vanskelig forstå hvorledes en slik definering av Grønlandshavet som den den ærede utenriksminister nevnte, kan foregå uten at der er blitt protestert fra norsk side. Såvidt mig bekjent, er der ikke noen gang fra norsk side fremkommet nogensomhelst protest i denne forbindelse. Begynnelsen til denne skandale, som jeg vil kalle den, ligger, efter det som nu er oplyst av den ærede utenriksminister, hele 10 år tilbake. Det er som jeg sa, av og til slik at vi må få en forstemmende følelse av at vi lar oss klippe som sauer. Jeg håper at Regjeringen protesterer mot at grensene for Grønlandshavet fastsettes på en slik måte som man nu synes å ville gjøre det. Norskehavet er en betegnelse som har fått hevd, og den er brukt forholdsvis mange år også på utenlandske karter.

Hvis man kaster et blick på en globus, blir man straks klar over at det er helt unaturlig å kalle havet mellem Island og Færøiene og Norge for Grønlandshavet.

Utenriksministerens redegjørelse angående vårt forhold til Tyskland virket nærmest litt nedslående på mig. Det minner mig

noget om furtne unger som skal spille fornærmet. Jeg synes det er å ta forholdsvis små ting for høitidelig. I slike situasjoner bør den bruke vettet som har det, men jeg synes at ingen i dette tilfelle har forsøkt å ta til vettet.

Thorvik: Det som bragte mig til å forlange ordet, var det som var uttalt angående hvalfangsten og det navn som Norskehavet har fått på de internasjonale karter. Navnet på de internasjonale karter blev fastsatt av Det Internasjonale Hydrografiske Byrå i Monaco i 1928. De norske representanter i byrået på det møtet var, såvidt jeg husker, professor Nansen og professor Werenskiold. Den siste er jeg sikker på var tilstede, men hvorvidt den andre var professor Nansen eller professor Hjort, er jeg ikke så ganske sikker på. Jeg har ikke fått anledning til å undersøke det nærmere. På det møtet blev man enig om at havområdet mellom Grønland i vest og sydover til Færøiene og mot Norges vestkyst nordover til Finnmark skulde benevnes The Greenland and Norwegian Sea, og det er det navn som står på kartene. Når hr. Hundseid synes det er rart at det ikke er protestert mot dette navn, vil jeg si til hr. Hundseid at det var bedre anledning til å protestere i 1932, da hr. Hundseid satt som regjeringschef enn det er i 1938, da det er 10 år siden navnet blev fastsatt. Det kan i hvert fall ikke ramme den nuværende utenriksminister noget sterkt.

Så er det klagen over at man er gått til fredning av den pelagiske fangst i Norskehavet. Ja, man var nødt til å gjøre dette i 1937 for overhodet å få istand en hvalfangstoverenskomst som kunde sikre de norske interesser i Sydhavet, og de norske hvalfangstinteresser i Sydhavet er dog betydelig mere verdifulle enn de interesser som vi kan ha langs den norske kyst, og som nevnt av utenriksministeren nu sist han hadde ordet, er ikke småhvalfangsten langs norskekysten stoppet. Der har vi mellom 2-300 båter som driver sin småhvalfangst, og dermed er istand til å tilveiebringe en betydelig del av det revedfôr som trenges. Likedan har de norske landstasjoner fortsatt fått drive sitt virke. De kan drive ordinær fangst i 6 måneder av året, og Norge har endog utvirket at hvis det er nødvendig, kan man drive litt til, idet fangst i tiden utover 6 måneder kan regnes som hvalfangst til videnskapelig forskning. De norske interesser har internasjonalt, hvad hvalfangsten angår, vært søkt varetatt på den best mulige måte. Når firmaet Arne Lothe A/S gir sig til å sende brev til hr. Hundseid og beklage sig over at det ikke fikk starte en ny fangstekspedisjon i Norskehavet for å drive pelagisk hvalfangst, skulde jeg gjerne ha ønsket at firmaet Arne Lothe A/S fikk prøve sig i den genre. Forholdet er at vi ifjor hadde en sådan ekspedisjon, det var et hvalfangstfartøi "Labor" med tre hvalbåter som drev sin fangst i Norskehavet. Såvidt mig bekjent var prisen på hvalolje betydelig bedre i 1937 enn den er i 1938, og kjøttprisene er omtrent de samme, men dette pelagiske fartøi "Labor" fra Kragerø hadde i 1937 et tap på sin drift på over 260 000 kroner. Jeg synes da det skulde vært interessant om firmaet Arne Lothe også hadde fått prøve sig, for det vilde ha gått akkurat på samme måte. Forholdet er at hvalbestanden i Norskehavet og Grønlandshavet er så liten, det har vært tatt så meget av den hvalen at det

ikke er lønnsom drift der. Det var det den internasjonale hvalfangerkonferanse i 1937 innså, og Norge måtte selvfølgelig av hensyn til hvalbestanden gå med på å frede dette omtalte sjøterritorium.

Hr. Mjaavatn talte om nødvendigheten av å få omsatt vår fisk til Franco-Spania. Ja, det er godt mulig at hr. Mjaavatn har betydelig bedre greie på hvorledes fisken omsettes enn jeg har, men jeg har forsøkt etter fattig evne å danne mig et inntrykk av det jeg også, og min opfatning er at alle monne drar selvfølgelig; der hvor vi kan få omsatt vår fisk, hvor det er størst behov for fisk, ser vi med glede at de kjøper. Men jeg kan ikke finne at markedet i Franco-Spania er den avgjørende faktor for de norske fiskerier. Det avgjørende er nu efter mitt skjønn at fiskerne og tilvirkerne og eksportørene kan få bedre betaling for den fisk som selges til utlandet, størst mulig betaling. Det kan hende at det nødvendiggjør at fisken omsettes i nye former, og da også på nye markeder. Dette vil man antagelig komme tilbake til under behandlingen av saltvannsfiskerienes budgett, og jeg skal ikke opholde mig lengere ved det her.

Steffensen: Efter formannens uttalelser kunde jeg godt ha frafalt ordet. Da hr. Sverdrup hadde sin interpellasjon i februar, sa jeg at jeg selvfølgelig var interessert i at de norske fiskeriprodukter blev solgt på den best mulige måte, og at de gikk unda, men jeg var imot å foreta noget som vi som demokratisk stat måtte føle var urett, eller på sett og vis æreløs handling når det gjaldt handel og omsetning. Det samme standpunkt har jeg idag. Jeg har det standpunkt at man selvfølgelig skal handle hvor man kan komme til, men man skal ikke handle sådan at man føler en usmak efter at man har gjort forretningen. Våre fiskeprodukter har jo vært sterkt i forgrunnen når det gjelder å få en handelsoverenskomst med eller få en handelsutsending i Franco-Spania. Men jeg vil nu si at hvis vi ser over salget av våre fiskeprodukter de siste to år - eller gjennom alle år, kan jeg si - så har vi ikke hatt noget overliggende. Vi har ikke vært i den stilling at vi har brent inne med fiskeprodukter i nogen form. Det er riktig som formannen i sjøfarts- og fiskerikomiteen sa, at vi har da fått solgt, men det er prisene som alle tider har vært for dårlige. De siste år er det solgt meget mer tørrfisk enn vi har produsert. Når det gjelder saltfisken vår kunde vi ikke tilfredsstille behovet ifjor høst, og klippfisklageret var så lite da man fikk inn det nye års produksjon som det ikke har vært på mange år. Det er derfor ingen grunn til å se med panikk på den foreliggende situasjon idag. Det som selvfølgelig også jeg kan være enig i, er at man kan være engstelig for hvordan fremtiden vil arte sig. Men der er vi jo i den situasjon at ingen kan spå hvad neste år vil bringe, enten vi får en handelsavtale med Franco eller ikke, for sådan som tidene skifter i våre dager, kan en handelsavtale med Franco idag være en ulykke for vårt land i neste omgang. Jeg tror det har vært riktig at Regjeringen hittil iallfall har sett meget nøkternt og koldt på dette forhold. Hvordan Regjeringen skal stille sig i fremtiden, har den selvfølgelig best oversikt over; den må selvfølgelig føre en politikk som gjør at vi i fremtiden ikke

kommer op i nogen vanskeligheter eller krakk i nogen form. Men det skal gjøres på en måte som er vårt land som demokratisk stat verdig.

Presidenten: De efterfølgende talere har en taletid av inntil 2 minutter.

Vegheim: Jeg har med interesse påhørt denne debatt, men jeg kan ikke si at den har virket særlig opløftende. Når den ikke har gjort det, er det fordi den har gitt uttrykk for et umåtelig svelg mellom det som de forskjellige partier har som idealer og det som de nu gir uttrykk for som realpolitikk.

Ifølge partienes programmer har de både høie idealer og store prinsipper, de bekjenner sig til rettferdighet, til god moral både i nasjonale og internasjonale forhold osv. En skulde tro at disse høie idealer og disse store prinsipper også fikk lov til å komme en smule til uttrykk i en debatt om utenrikspolitiske spørsmål. Men hvad er det vi oplever? Jo, vi oplever en debatt hvor de rene høkerinteresser er helt dominerende, hvor det overhodet ikke snakkes om idealer, ikke lenger snakkes om politisk moral, men bare om det som angår pengepungen. I dette ene begrepet: "pengepungen" ligger så å si alt det som de borgerlige partier kaller for utenrikspolitikk, og det må jeg si er nedslående.

Jeg er på ingen måte av dem som mener at der ikke skal tas hensyn til de forhold som hersker i verden idag; vi må naturligvis tilpasse vår utenrikspolitikk til den eksisterende virkelighet og handle derefter, med andre ord: ta hensyn til de kjensgjerninger som foreligger. Men derfor kan jeg ikke finne nogen grunn til at man skal se helt bort fra de politiske idealer og prinsipper som vi bekjenner oss til.

Nordlie: Jeg skal ikke blande mig inn i utenrikspolitikken, men jeg vil gjerne benytte denne anledning til å minne om hvad jeg sa her ifjor, at jeg finner at Stortingets medlemmer kjenner for lite til sitt eget land. Her drøfter vi spørsmål som angår Norge, vår kyst osv., vi drøfter alt mulig, og vi snakker samtidig om hvad våre vennligsinnede naboer både på den ene og den annen kant gjør. Vi kan bare tenke oss hvordan f.eks. tyskerne i år studerer Norge og Nord-Norge, vi kan tenke oss hvordan finnene studerer Nord-Norge, og hvad russerne gjør både i Nord-Norge og på Svalbard, men vi, ja, jeg kan bare nevne at når vi debatterer veispørsmål og slike ting, og noen nevner de forskjellige steder for oss, så sier vi: vi kjenner ikke til det, for vi har ikke vært på de kanter av landet. Selv har jeg sett vårt land fra alle ender og kanter, men Svalbard står ennu igjen, og det tenker jeg det også gjør for de fleste. Jeg foreslo ifjor at Stortinget skulde se til å få arrangert en tur, slik at vi fikk se Nordland og Svalbard, for det er min opriktige mening at det er en stor feil at Stortinget behandler så mange ting uten å kjenne noget til de forhold som egentlig er på vedkommende sted. Derfor vil jeg så inntrengende jeg kan henstille til presidentskapet at man tar denne sak op til neste år, så man f.eks. som avslutning på neste års storting arrangerer en tur opover til Nord-Norge, hvor man tar med det meste av det som kan sees der, og så fortsetter turen til

Svalbard, slik at man fikk se hvad vi der har gjort, og likeledes fikk se hvad russerne forsøker deroppe.

Komiteen har innstillet:

Utenriksministerens utenrikspolitiske og handelspolitiske redegjørelser av henholdsvis 27 januar og 24 mars 1938 vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 5.

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om sak mot Finland om vederlag til K. Kørpe (innst. S. I.).

Komiteen hadde innstillet:

St.med. nr. 14, 1938, vedlegges protokollen.

Lykke: Jeg skal ikke opta nogen debatt om denne sak, men da jeg ser at komiteen forutsetter at saken kommer tilbake til Stortinget, før Utenriksdepartementet gjør noget mere med den, vil jeg bare si at jo før Utenriksdepartementet kan komme sig helskinnet ut av denne sak, dess bedre.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: I henhold til Stortingets beslutning igår blir de beslutninger som blev fattet angående statsgaranti til forskjellige verksteder å offentliggjøre. Presidenten vil videre foreslå at de to hemmelige møters dokumenter, forhandlinger og beslutninger offentliggjøres i den utstrekning presidentskapet bestemmer.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Protokollen blev derefter oplest uten å foranledige nogen bemerkning.

Møtet hevet kl. 12.20.